Ο συνοδικός θεσμός και οι αιρέσεις (Πρωτ. Ευάγελλος Πριγκιπάκης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 27 Σεπτεμβρίου, 2011

Ο Συνοδικός Θεσμός

Ο συνοδικός θεσμός αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής της Εκκλησίας του Χριστού, η οποία αποφασίζει πάντοτε δια των επισκόπων της ως Σώμα με την καθοδήγηση του Αγίου Πνεύματος συλλογικά για την πίστη και το ήθος της, όταν αυτά απαιτείται να προφυλαχθούν, να ερμηνευθούν και να βιωθούν βαθύτερα σε κάθε εποχή. **Η λειτουργία του συνοδικού θεσμού συνδέεται άμεσα με τη φύση της Εκκλησίας, καθώς αποτυπώνει και διατηρεί ζωντανή τη συνεχή βίωση του γεγονότος της Πεντηκοστής στους κόλπους της, που δεν είναι άλλο από τη διαρκή παρουσία και δράση του Αγίου Πνεύματος**, **το Οποίο** «***όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Εκκλησίας***». Πρότυπο για τη λειτουργία του συνοδικού θεσμού αποτελεί η Αποστολική Σύνοδος των Ιεροσολύμων (49 μ.Χ), της οποίας τα μέλη αποφάσισαν καθοδηγούμενα από το Άγιο Πνεύμα (Πραξ. 15,28) για την ορθή λύση των προβλημάτων που είχαν ανακύψει την εποχή αυτή ως προς την πίστη και το ήθος των χριστιανών. Κατά τον ίδιο τρόπο και μέσω των μετέπειτα Συνόδων διακηρύχθηκε η ορθόδοξη πίστη και παράδοση, καθώς **σ' αυτές ομιλεί, διδάσκει και ερμηνεύει ο ίδιος ο Θεός εν Αγίω Πνεύματι τη σώζουσα αλήθεια του Ευαγγελίου στον άνθρωπο**.

Οι Αιρέσεις

Καθ' όλη τη διάρκεια του ιστορικού βίου της Εκκλησίας, η *Ορθοδοξία* στην πίστη και η *Ορθοπραξία* στο ήθος των πιστών δοκιμάστηκαν και απειλήθηκαν από την αντιεκκλησιαστική δραστηριότητα ασθενών μελών της Εκκλησίας με μη ορθόδοξο φρόνημα, τα οποία, λόγω των κακόδοξων απόψεών τους, έλαβαν το χαρακτηρισμό Αιρετικοί, ενώ οι διδασκαλίες και τα κινήματά τους, ονομάστηκαν Αιρέσεις. Οι αιρετικοί με τις εσφαλμένες θέσεις τους παραχάραξαν και απέρριψαν ενσυνείδητα ένα η περισσότερα σημεία της πίστης της Εκκλησίας, γι' αυτό και παρά την προσπάθεια των ποιμένων της να τους επαναφέρουν συνοδικώς στην ορθή πίστη και να τους επανεντάξουν στο Εκκλησιαστικό Σώμα, εκείνοι εξακολούθησαν να διαδίδουν τις πλάνες τους και αποκόπηκαν οικειοθελώς από το Σώμα του Χριστού με τη δημιουργία ιδιαίτερων ευχαριστιακών κοινοτήτων. **Ουσιαστικός τους σκοπός**

ήταν να διαστρέψουν την πίστη, να διασπάσουν την εκκλησιαστική ενότητα και να προσελκύσουν πιστά μέλη της Εκκλησίας στις αιρετικές τους θέσεις, με συνέπεια την απώλεια της εν Χριστώ σωτηρίας τους . Αυτός είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο οι αιρέσεις και οι αιρετικοί αντιμετωπίστηκαν με τη σύγκλιση Συνόδων, σκοπός των οποίων ήταν αφ' ενός η νουθεσία και η προσπάθεια επιστροφής τους και αφ' ετέρου, σε περίπτωση επιμονής τους στην πλάνη και την κακοδοξία, η αποκοπή τους από την εκκλησιαστική κοινωνία, η αποδοκιμασία των κακοδοξιών τους και η διακήρυξη της ορθής πίστεως, αποτυπωμένης σε συνοδικούς Όρους και Κανόνες.

Τοπικές και Οικουμενικές Σύνοδοι

Η αντιμετώπιση των αιρέσεων συντελέστηκε λοιπόν κατ' εξοχήν με τη λειτουργία του συνοδικού θεσμού, δηλαδή με τη συγκρότηση Συνόδων Τοπικών και Οικουμενικών, οι αποφάσεις των οποίων επισήμαναν τα όρια της αλήθειας (Όροι Πίστεως) και κατέγραψαν τη βιωματική εμπειρία της πίστεως της Εκκλησίας στα θέματα της διοικήσεως, της λατρείας και του ήθους των πιστών (Ιεροί Κανόνες). Η συνοδική αντιμετώπιση των αιρέσεων από την Εκκλησία αποτελεί στην πραγματικότητα τη θεραπευτική μέθοδο εκείνη της αγάπης και συμπόνιας που εφάρμοσε κατά καιρούς για την επαναφορά των απολωλότων μελών της (αιρετικών), η οποία απέβλεπε, με την εν Αγίω Πνεύματι καθοδήγηση των επισκόπων ως συνοδικών μελών, στην παιδαγωγία τους, μέσω της νουθεσίας η της αποκοπής τους, προσωρινής η μόνιμης, από το Σώμα της. Αυτό συνέβαινε προκειμένου οι αιρετικοί να συναισθανθούν το μέγεθος της πλάνης τους, να μετανοήσουν και να γίνουν πάλι δεκτοί στην εκκλησιαστική κοινωνία, αλλά και για να προφυλαχθούν τα υπόλοιπα υγιή, ως προς την πίστη, μέλη της Εκκλησίας από την αιρετική κακοδοξία και τον κίνδυνο απώλειας του γνήσιου ορθοδόξου φρονήματος.

Η λειτουργία του συνοδικού θεσμού αποτελεί συνεπώς την εγγύηση της *Ορθοδοξίας* στην πίστη και της *Ορθοπραξίας* στη ζωή των πιστών, γι' αυτό και μια Σύνοδος επισκόπων, Τοπική η κυρίως Οικουμενική, υπήρξε πάντοτε το μέσο αυθεντικής μαρτυρίας της ορθοδόξου πίστεως με την διατύπωση Όρων και διαφυλάξεως του ορθοδόξου ήθους με τη θέσπιση Κανόνων, τα οποία υποδεικνύουν ουσιαστικά τον ορθό τρόπο της εν Χριστώ ζωής των πιστών, κληρικών και λαϊκών, καθώς κύριο έργο των Συνόδων αποτελούσε η διαφύλαξη της αλήθειας της πίστεως από την αιρετική παραχάραξη και νόθευσή της, αλλά και η εφαρμογή της ως πράξεως στη ζωή των πιστών, για την κληρονομία της εν Χριστώ σωτηρίας.**Το έργο δηλαδή της περιφρούρησης και υπεράσπισης της αλήθειας της πίστεως έναντι των αιρέσεων επιτελούνταν πάντοτε στην Εκκλησία με τη λειτουργία του συνοδικού θεσμού**, γι' αυτό και **η ακριβής τήρηση των αποφάσεων των Συνόδων**, οι οποίες διατυπώνουν κι επικυρώνουν την αυθεντική ερμηνεία της αλήθειας του Ευαγγελίου, **είναι υποχρεωτική για τους πιστούς**, καθότι οι

συνοδικοί Πατέρες «*εξ ενός γαρ άπαντες και του αυτού Πνεύματος αυγασθέντες, ώρισαν τα συμφέροντα*» (α΄ καν., Ζ΄ Οικ. Συν.) για την ορθή πορεία της Εκκλησίας.

Ειδικότερα, μια Σύνοδος που συγκαλείται ως Οικουμενική, έχει ως κύριο έργο να αντιμετωπίσει ένα συγκλονιστικό γεγονός στη ζωή της Εκκλησίας, όπως είναι η αίρεση, με σκοπό να περιφρουρήσει με τις αποφάσεις της την αλήθεια της πίστεως και να διαφυλάξει την εκκλησιαστική ενότητα. Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα υιοθετεί κι επικυρώνει δογματικές και κανονικές αποφάσεις Τοπικών Συνόδων. Η Οικουμενική Σύνοδος συγκαλείται για να αποσαφηνίσει και να οριοθετήσει κάθε φορά μέρος της εκκλησιαστικής αλήθειας που αμφισβητείται από τους αιρετικούς, γι' αυτό ερμηνεύει και διαφωτίζει την ήδη υπάρχουσα πίστη της Εκκλησίας, προφυλάσσοντας ταυτόχρονα τα μέλη της από την πλάνη και την απώλεια που επιφέρει η αιρετική παραχάραξή της. Επειδή ακριβώς οι Οικουμενικές Σύνοδοι σφράγισαν την όλη λειτουργία του Εκκλησιαστικού Σώματος κατά τη δογματική διατύπωση της εμπειρικά βιούμενης αλήθειας της πίστεως, **οι αποφάσεις τους, δογματικές και κανονικές, κατέχουν αιώνιο κύρος και καθολική ισχύ για όλα τα μέλη της Εκκλησίας, όλων των αιώνων και όλων των εποχών, για τα οποία η αποδοχή και τήρηση, τόσο των Όρων όσο και των Κανόνων που θέσπισαν, είναι απαρέγκλιτα υποχρεωτική**. **Επομένως, ό,τι έχει θεσπιστεί η έχει υιοθετηθεί κι επικυρωθεί από τις Οικουμενικές Συνόδους, τόσο στην πίστη, όσο και στο ήθος των πιστών, έχει απόλυτο κύρος, γι' αυτό και αποτελεί απαράβατο όρο για τη σωτηρία τους**.

Οι Όροι και οι Κανόνες των Συνόδων

Όρος σημαίνει όριο και σύνορο της αλήθειας, γι' αυτό και όταν αναφερόμαστε σε συνοδικούς Όρους θα πρέπει να θεωρούμε πάντοτε ότι πρόκειται για τις διατυπώσεις εκείνες των σημείων της πίστεως που καταρτίστηκαν με την έμπνευση και την επιστασία του Αγίου Πνεύματος, έτσι ώστε να προσδιορίσουν τα όρια ανάμεσα στην αλήθεια και την πλάνη, την ορθοδοξία και την αίρεση. Συνοδικοί Όροι συνεπώς είναι τα κείμενα εκείνα, στα οποία παρατίθεται η σώζουσα αλήθεια της Εκκλησίας, το περιεχόμενο των οποίων αποτελεί στην πραγματικότητα τη φωνή του Θεού στην ιστορική πορεία της για τη σωτηρία του Λαού του.

Κανόνας σημαίνει το όργανο που χρησιμοποιούμε για να χαράξουμε μια ευθεία γραμμή, η και χαρακτηρίζεται μεταφορικά καθετί που χρησιμεύει ως πρότυπο και οδηγός για την ορθή εκτέλεση η αντιμετώπιση μιας καταστάσεως, η και ως κριτήριο για να ελεγχθεί η ορθότητα μιας πράξεως. Με τον όρο *Ιεροί Κανόνες*, χαρακτηρίζονται όλες εκείνες οι συνοδικές αποφάσεις, οι οποίες θεσπίσθηκαν από την Εκκλησία συνοδικώς και αφορούν την εκκλησιαστική οργάνωση, τη λατρεία και το ήθος των πιστών και αποτελούν, κατά το Vl.Losky, τις εφαρμογές της πίστεως της

Εκκλησίας «σε όλους τους τομείς της πρακτικής ζωής της χριστιανικής κοινωνίας» (*Η μυστική θεολογία*, σ. 206), καθώς, ως απόρροια της *Ορθοδοξίας* στην πίστη, συνιστούν τη βάση της*Ορθοπραξίας* στη ζωή. «*Ορθοδοξία»,* όπως τόνιζε ορθά ο σύγχρονός μας όσιος Γέροντας των Πατρών π. *Γερβάσιος Παρασκευόπουλος,* «*ουδέν έτερον είναι ειμή οι θείοι και Ιεροί Κανόνες*», οι οποίοι αποτελούν στην πραγματικότητα τα θεμέλιά της (*Επίκαιρα Προβλήματα*, σ. 131 και 133), καθώς είναι, κατά τον επιφανή κανονολόγο μακαριστό Γέροντα π. *Επιφάνιο Θεοδωρόπουλο*, «*καρποί του Αγίου Πνεύματος*», γι' αυτό και ο πιστός οφείλει να τους αποδέχεται ανεπιφύλακτα και να τους τηρεί επακριβώς, δηλαδή να στέκεται «*με απόλυτο σεβασμό μπροστά σ' Αυτό* (ενν. το Άγιο Πνεύμα που τους υπαγόρευσε) *και τους θεοφόρους Πατέρες που θέσπισαν τα κελεύσματά του*» (*Υποθήκες Ζωής*, σ. 48). Ο Ιεροί Κανόνες συνεπώς δεν είναι νομικές διατάξεις, αλλά στην πραγματικότητα κείμενα ποιμαντικά και μέσα θεραπευτικά που θεσπίστηκαν συνοδικά ως συμπλήρωμα και πρακτική εφαρμογή των Όρων της πίστεως, «*προς ψυχών θεραπείαν και ιατρείαν παθών*», γι' αυτό και κατά τον περίφημο κανονολόγο Ιωάννη Ζωναρά, υπάρχουν και λειτουργούν στην Εκκλησία «*εις κατάστασιν εκκλησιαστικήν και ωφέλειαν των πιστών*» .

Τόσο οι Όροι, όσο και οι Κανόνες των Συνόδων, εφ' όσον θεσπίστηκαν με το φωτισμό και την επιστασία του Αγίου Πνεύματος και αποτελούν τους γνήσιους και αυθεντικούς φορείς της ορθής εκφράσεως του πνεύματος της εν Χριστώ αποκαλυφθείσας αλήθειας και του μηνύματος της εν Χριστώ πραγματοποιούμενης σωτηρίας, υποδεικνύουν στον πιστό άνθρωπο τα όρια της εκκλησιαστικής πίστης και της εν Χριστώ ζωής, γι' αυτό και είναι απαραίτητη η αποδοχή και τήρησή τους για την κληρονομία της εν Χριστώ σωτηρίας, Είναι δηλαδή ουσιαστικά η έκφραση της ορθοδόξου πίστεως και του ορθοδόξου ήθους στην αυθεντική του μορφή, γι' αυτό και αποτελούν τα σημαντικότερα όπλα για την αντιμετώπιση των αιρέσεων, αλλά και τα αποτελεσματικότερα θεραπευτικά μέσα για την επάνοδο των αιρετικών και τη διατήρηση των πιστών στην Ορθοδοξία. Οι Όροι και οι Κανόνες των Συνόδων αποβλέπουν στην ασφαλή είσοδο, παραμονή και πνευματική πρόοδο του πιστού στην Εκκλησία, αλλά και στη διασφάλιση της ενότητας και της τάξεως μέσα σ' αυτήν, γι' αυτό και αποτελούν το θεμέλιο της ορθοδόξου πίστεως, πνευματικότητας και ζωής, διότι ρυθμίζουν τη στάση των πιστών απέναντι στην ευαγγελική αλήθεια, αλλά κι επιδιώκουν τη θεραπεία των νοσηρών καταστάσεων και φαινομένων που εμφανίζονται κατά καιρούς στο Εκκλησιαστικό Σώμα, όπως είναι οι αιρέσεις και τα σχίσματα.

Οι Όροι και οι Κανόνες των Συνόδων συνεπώς υποδεικνύουν την αληθινή και γνήσια ευσέβεια, ενώ παράλληλα προφυλάσσουν τον πιστό άνθρωπο από κάθε παρέκκλιση, για τον οποίο αποτελούν φάρους τηλαυγείς ορθής πνευματικής πορείας, καθώς διασφαλίζουν την ακεραιότητα της πνευματικής ζωής μέσα στο πλαίσιο του ορθοδόξου δόγματος και ήθους, προσφέροντάς του το πρότυπο μέσα στο οποίο

οφείλει να πορεύεται προς τη σωτηρία, ελέγχοντας ανά πάσα στιγμή την ορθότητα της καθόλου πολιτείας του. **Συνιστούν δηλαδή εν τέλει το μέτρο και το κριτήριο για την*Ορθοδοξία* στην πίστη και την *Ορθοπραξία* στη ζωή, με βάση τα οποία αξιολογούνται και θεραπεύονται το φρόνημα και τα έργα όλων των μελών της Εκκλησίας, γι' αυτό και ο χαρακτήρας τους είναι κατ' εξοχήν σωτηριολογικός και θεραπευτικός. Γνώση και** πι**στή τήρηση λοιπόν των Όρων και των Κανόνων των Συνόδων σημαίνει προφύλαξη από κάθε είδους αιρετική κακοδοξία και παράλληλα ασφαλή παραμονή στην *Ορθοδοξία* και την *Ορθοπραξία*, κάτι που αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για τη μετοχή στην εν Χριστώ σωτηρία**.

* Δημοσιεύθηκε στο αντιαιρετικό περιοδικό της ***Ιεράς Μητροπόλεως Πατρών*** «**ΣΤΩΜΕΝ ΚΑΛΩΣ**» τεύχ. 14 (Μάρτιος-Απρίλιος 2011), σ. 1-4.

(Πηγή ηλ. κειμένου: agiabarbarapatras.blogspot.com)